

Handbook on Prisons

LUC ROBERT*

Y. Jewkes (ed.), Willan Publishing, 2007, 778p.

In 2005 verscheen bij Willan Publishing het *Handbook of Crime Prevention and Community Safety*, waarmee de uitgever de toon zette voor een reeks met intussen meer dan 10 lijvige titels over uiteenlopende onderwerpen (politie, probatie, herstelrecht,...). Het *Handbook on Prisons*, een turf van zo'n kleine 800 pagina's, voegde in 2007 een lijvige bijdrage aan die reeks toe. Volgens Yvonne Jewkes kwam het werk er op vraag van de uitgever. Als redactrice van het werk omschreef Jewkes het handboek als "a monster to put together" (ix), wat omwille van het aantal auteurs (39) en thema's niet hoeft te verbazen.

Aan ambitie heeft de redactrice geen gebrek. Als 'purpose' beoogt ze met het handboek "to convey the reality – or some of the realities – of imprisonment and to 'map' comprehensively the terrain of prisons and imprisonment at the beginning of the twenty-first century" (xxvi). Voor een wereldwijd verspreide praktijk is dit geen gering doel. Ze gaat door op dat ambitieuze elan en stelt dat er veel onderzoek gebeurt in gevangenissen, maar "there hasn't hitherto been a single book that covers all the major aspects of prisons and imprisonment" (xxvi). Het woordje 'hitherto' maakt duidelijk dat dit boek bedoeld is als groundbrekend werk, waarin dus alle belangrijke aspecten van opsluiting aan bod zullen komen. Voor de 'aims' van het boek heeft Jewkes de lat niet minder hoog gelegd. Deze zijn "to offer a broad introduction to prison and imprisonment and to be the most wide-ranging and ambitious book on the subject to date" (xxvi). Het handboek is er eveneens op gericht "to reflect the main issues and debates surrounding prisons and prisoners while providing new ways of thinking about familiar penal problems and enhancing our theoretical understanding of imprisonment" (xxvi). Jewkes expliciteert overigens het beoogde lezerspubliek: de student die zich wil toeleggen op gevangenissen zou niet even goed bediend worden als diegene in andere onderwerpen in criminologie en strafrechtsbedeling (zoals *policing*) en dit handboek wil daaraan tegemoet komen. Ze hoopt dan ook dat het "core reading for degree courses" zal worden voor studenten in penologie, gevangenisstudies, enz. (xxvi). Voor de lezer die meer wil te weten komen over gevangenissen, lijkt dit boek dus op het eerste gezicht een aanrader: een echt handboek dat de student doorheen de "mainstream" wetenschappelijke thema's over gevangenissen zal gidsen. Wel stelt de redactrice dat er keuzes moesten gemaakt worden, en dat "primarily" zal worden ingegaan op "issues facing the prison system in England and Wales in the current epoch" (xxvii). Die keuze minimaliseert ze nogal gemakkelijk. We komen daar nog uitgebreid op terug.

De omvang en breedte van dit werk maakt het recensenten niet gemakkelijk. 30 hoofdstukken bespreken is gewoonweg *out of the question*. Een eerdere review in *The British*

* Vrijwillig wetenschappelijk medewerker, Leuven Instituut voor Criminologie (LINC), K.U.Leuven en onderzoeker, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC).

Journal of Criminology wierp op een vrij brave manier vragen op over de populariteit, de meerwaarde en het nut van verzamelwerken en handboeken, zonder daarbij op specifieke bijdragen in te gaan. Als enig punt van kritiek stipte die bespreking het vooropgestelde doel aan om “new ways of thinking” over opsluiting aan te brengen, waarbij de auteur zich afvroeg hoe dit kan geëvalueerd worden (‘new ways’ openen hangt immers samen met een vertrouwdheid van “established ways” en is dus afhankelijk van wie het leespubliek is) en of originaliteit wel een doel moet zijn van een handboek dat beoogt een breed overzicht te geven (Corcoran, 2008: 571), in tegenstelling tot de originaliteit die in andere vormen van publicaties gevraagd en vereist wordt (in het bijzonder bij *peer reviewed* tijdschriften en monografieën).

In deze bespreking pik ik aan bij die focus op het geheel en zal ik mij voornamelijk richten op de ambitieuze doelen van het handboek. De structuur van het handboek zit als volgt in elkaar. Op een inleiding en een eerste hoofdstuk na valt deze turf uiteen in 5 grote delen: deel 1 (“Prisons in Perspective”) kadert opsluiting als strafpraktijk (7 hoofdstukken), deel 2 (“Prisoners”) behandelt in 5 teksten enkele specifieke categorieën gedetineerden, deel 3 (“Themes and debates”) gaat thematisch in op hete hangijzers over opsluiting (6 hoofdstukken), o.a. privatisering, drugs, zelfdoding, in deel 4 (“staffing, management and accountability”) behandelen 5 bijdragen onder meer beleid en inspectie van gevangenissen, en deel 5 (“Regimes, rehabilitation and resettlement”) bevat 6 stukken over (de voorbereiding op) invrijheidstelling van gedetineerden.

Op voorhand wil ik al meegeven dat de hoofdstukken die in het boek zitten, stuk voor stuk als afzonderlijke bijdragen boeiend zijn, en – voor zover ik dat als lezer kan beoordelen – een goed overzicht bieden van de belangrijkste Engelstalige literatuur over een onderwerp en de discussies en ontwikkelingen terzake (om er twee te vermelden: Crewe’s bijdrage over de sociologie van opsluiting (H6) en Maruna’s hoofdstuk over desistance (H28)).

Aangezien de betrachting van de redactrice veel meer inhoudt dan een bundeling van eigenstandige hoofdstukken, zou het misleidend zijn om alleen in te gaan op individuele bijdragen, om vervolgens vanuit de kwaliteit van elk van de teksten apart uitspraken te doen over de kwaliteit van het handboek als geheel. Het geheel is immers meer dan de som van de delen. Net zoals een slecht metselwerk van goede bakstenen geen stabiel gebouw maakt, zo vormt een *bricolage* van kwaliteitsvolle teksten niet *per se* een goed handboek.

Het hoeft gezegd: Jewkes’ ambities voor dit handboek doen vermoeden dat ze een academica met lef is. Zo spreekt ze onder meer over “the most wide-ranging and ambitious book on the subject to date”, wat niet echt blijkt geeft van bescheidenheid. Grote ambities koesteren wordt soms wel eens (te snel) afgedaan als arrogantie, te ver willen springen of zelfoverschatting. Dat redacteurs met hun werk grote ambities hebben, maar deze niet altijd in het werk zelf expliciet maken, is dan misschien een vorm van zelfbescherming – vaak blijven de grote woorden beperkt tot de achterflap van een boek, wat de aantrekkelijkheid voor potentiële lezers (of kopers) moet vergroten. Door de beoogde doelen van het handboek wel in een tekst te specificeren, heeft Jewkes zichzelf dus kwetsbaar opgesteld. Het doel en de ambities van een werk expliciteren lijkt mij een manier om eerlijk te zijn ten aanzien van lezers: het verduidelijkt wat je mag verwachten en wat niet. Tot daar een sterk punt van het handboek. Vergelijken lezers vervolgens de doelen van dit handboek met de inhoud, dan vallen toch enkele zaken op. Ik beperk mij hieronder tot twee relatief samenhangende opmerkingen.

“WE NO SPEAK AMERICANO”?

Engels is al jaren de academische *lingua franca*. Wie mee wil tellen in het academisch wereldje, moet vandaag de dag in het Engels publiceren, liefst nog in tijdschriften met een hoge impact factor – en die zijn zelden anderstalig. *Native English speakers* zouden daarbij misschien een relatief voordeel kunnen hebben, ze vinden mogelijks gemakkelijker de weg naar internationaal belangrijke tijdschriften (als auteur en redactielid), terwijl de omzetting naar het Engels net een extra horde opwerpt voor de *non native speakers*. Nog los van dergelijke (ver)taalvraagstukken mag evenmin verondersteld worden dat criminologisch of penologisch alles wat wetenschappelijk van belang is, in Engelstalige publicaties verschijnt. Het is en blijft over thema's zoals opsluiting voor vele onderzoekers belangrijk om naar een meer 'lokaal' lezerspubliek (de direct betrokkenen op het terrein, beleidsmakers,...) te rapporteren en dat betekent in de eerste plaats vaak een bewuste keuze om te publiceren in de eigen taal/talen, met eventueel nadien een Engelstalige publicatie (zie hierover ook Snacken, 2005: 2).

Ook in omgekeerde zin speelt de *lingua franca* een rol in academische middens: niet alleen de weg naar het publiceren in het Engels is voor *non native speakers* lang en soms gevuld met obstakels, Engelstalige onderzoekers vinden ook zelden de weg naar anderstalige literatuur. Een sterk voorbeeld daarvan is te vinden in een bespreking van Jean-Paul Jean (2004), die naging hoeveel referenties naar Franse criminologische werken gemaakt werden in *The Oxford Handbook of Criminology*. Met amper 22 verschillende geciteerde werken op een totaal van meer dan 1000 referenties komt hij tot de conclusie dat “it appears that the interest of British criminologists for French authors is aroused only when the latter publish in English, and moreover with British and sometimes American publishers...” (Jean, 2004: 4). Die taalbarrière leidt mogelijks tot “unfortunate consequences for analyses of contemporary penalty” (Daems, 2007: 320); door-dringen tot verklaringen die stevig ingebed zijn in lokale ontwikkelingen, kan pas met diepgang gebeuren als er ook toegang is tot de taal van een bepaalde gemeenschap of land. De recent overleden criminoloog Herman Franke nam al ruim 20 jaar geleden David Downes op de korrel omdat die laatste in zijn vergelijkend onderzoek van Nederland en Engeland en Wales het Nederlands onvoldoende beheerste om zich een goed beeld te kunnen vormen van de strafrechtsbedeling. Franke verweet Downes dat hij belangrijke bronnen niet had bestudeerd, en dat hij zich voornamelijk liet leiden “not by what he wanted to know, but rather by what was available in English”, met de nodige selectiviteit tot gevolg – niet echt wat van een vergelijkend onderzoek kan en mag verwacht worden (Franke, 1990: 82).

Wanneer we terugblikken op de doelen van het *Handbook on Prisons*, dan mag de lezer toch enige verwachtingen koesteren. Zelfs al nuanceert Jewkes in haar inleidend hoofdstuk dat het ‘voornamelijk’ over Engeland en Wales zal gaan, toch schuwt ze de grote ambities voor het handboek niet (zie boven). Eén van de verwachtingen die ik als lezer daarbij heb, is dat er dan een zeer internationaal getinte mix van auteurs hoofdstukken zouden aangeleverd hebben. Groot was dan ook mijn verbazing toen ik het lijstje van auteurs overliep. Van de 39 auteurs is er niet één die in een niet-Angelsaksisch land werkt, met slechts één auteur die werkzaam is buiten het Verenigd Koninkrijk en Ierland (Richard Harding uit Australië). Niet één auteur werkzaam in continentaal Europa, laat staan iemand werkzaam in een ander (niet-Angelsaksisch) land of werelddeel, schreef mee aan een werk dat als pretentie heeft een eerste algemeen handboek over gevangenen te zijn. Opsluiting krijgt daarmee een vrij specifieke

Angelsaksische invulling – zeker als dit boek de ‘mainstream’ wil weergeven van beschikbare kennis over gevangenen.

Dat vermoeden van selectiviteit lijkt verder bevestigd wanneer de referentielijsten van alle hoofdstukken nagekeken worden. In totaal telde ik 3 anderstalige referenties: één keer een boek in het Portugees (over Brazilië), één keer een studie in het Deens en één referentie naar een Franstalige tekst van Foucault. De eerste twee referenties werden vrij losjes gebruikt, t.t.z. er werd inhoudelijk niet op ingegaan. Bij de referentie naar Foucault werd naar de publicatiedatum van de Franse tekst verwezen (overigens was de Franse referentie fout; de juiste uitgever (Gallimard) en plaats (Parijs) waren vermeld, maar de titel bleek Engels (zie p.716): Foucault publiceerde in 1975 *Discipline and punish* in plaats van *Surveiller et punir...*). De input vanuit andere landen bleef beperkt tot datgene wat in het Engels verschenen is. Zowel Franke's kritiek als Jeans vaststelling lijken daarmee op dit werk onverkort van toepassing te zijn.

“EEN GEVANGENIS IS EEN GEVANGENIS IS EEN GEVANGENIS”?

Wellicht het grootste probleem van het concept van dit handboek betreft de ambiguïteit tussen het particuliere (gevangenen in Engeland en Wales) en het algemene (de gevangenis). Als een boek grote pretenties heeft en vervolgens vooral zal ingaan op het gevangeniswezen in Engeland en Wales, dan kan dat moeilijk losjes worden afgedaan als een keuze uit noodzaak, opgedrongen door beperkingen in aantal pagina's.

Jewkes nuanceert in haar inleidend hoofdstuk – dat trouwens de titel “understanding the prison” (mijn cursivering) draagt – die focus op een voor mij onovertuigende manier. Ze werpt twee tegenargumenten op die de lezer moeten verzekeren dat het wel degelijk om een algemeen handboek over gevangenen gaat, ondanks de focus op “issues facing the prison system in England and Wales in the current epoch”. Als eerste tegenwerping stelt ze: “it is commonly agreed in the social sciences that thinking comparatively about problems is a good thing” (xxvii). Dit laat wel veel ruimte voor interpretatie en legt de bal volledig in het kamp van de lezer. Lezer, lees en pluk wat je wilt, wat je herkent of wat jou interesseert, er is voor elk wat wils, zo lijkt die uitspraak te suggereren. Immers, zo komt het alleszins over, aangezien er overal gevangenen zijn, zullen de thema's in dit boek wel belangrijk genoeg zijn en overal ter sprake komen, zodanig dat er voor iedere lezer eten en drinken in zit. Hoewel elke lezer inderdaad uit de meeste, zoniet uit alle bijdragen voor hem zinvolle informatie kan puren, is het al te gemakkelijk om de verantwoordelijkheid voor ‘comparatief denken’ bij de lezer te leggen, terwijl letterlijk in de titel een algemene claim zit: het gaat immers om een *Handbook on Prisons*, niet om een *Handbook on Prisons in England and Wales*.

Het andere argument waarop Jewkes haar ambitie voor dit boek wil staande houden, is nog minder systematisch: “many authors throughout the collection pay due attention to prison systems, research, practice and policy in other parts of the UK and internationally, and through history as well as contemporaneously” (xxvii). Enkele hoofdstukken bevatten inderdaad vergelijkingen met gevangenen in andere landen, maar daar blijkt *niet* uit dat de zaken zomaar gelijk lopen. Zo wijst Soothill (H2) net op de culturele inbedding van gevangenen in hun politieke, sociale en economische context – de particulariteit van een gevangeniswezen. Snacken stelde enkele jaren terug nog, als toenmalig voorzitter van de *European Society of Criminology*, dat “international comparison has taught me that [...] although prisons everywhere share some characteristics, Belgian prisons are quite different from Dutch, French, or American ones” (Snacken, 2005: 2). De pretenties van dit handboek zouden met een meer internationale en

expliciet vergelijkende dimensie misschien beter gediend zijn geweest. Overigens, ook wetenschappelijk valt een bepaalde voorkeur op die wellicht meer een weerspiegeling vormt van aandacht in het Angelsaksische of specifiek Britse gevangenisonderzoek. Zo is er vooral aandacht voor sociologische benaderingen en zijn psychologische bijdragen in aantal marginaal aanwezig (de bijdrage over 'what works' (H26) is het meest expliciet psychologisch). Ook lijkt kwantificerend onderzoek of theorietoetsing hier amper een plaats te krijgen. De selectieve blik waarmee wetenschappers gevangenissen bestuderen, komt duidelijk naar voor in dit handboek en zet de claim van algemeenheid nog meer onder druk...

Natuurlijk zijn er wel elementen die algemeen zijn aan opsluiting zelf. Zoals King (H4) het verwoordt: "There is a sense in which a prison is a prison is a prison." (p.114), waaronder tegen de eigen wil opgesloten zitten, afgezonderd zijn van de eigen familie en het moeten samenleven met andere gedetineerden. Maar zelfs hij nuanceert zijn eigen woorden meteen: "the experience of imprisonment can differ widely", waarna hij wijst op verschillen tussen personen, gevangenissen, verschillende gevangensystemen en landen met eigen context, cultuur en dergelijke meer.

Vermoedelijk kreeg Jewkes de commercieel meer aantrekkelijke algemene titel door de uitgever ingefluisterd – een commercieel argument om als 'het grootste' en 'het meest volledige' op een domein te willen naar buiten komen. Voor een internationaal leespubliek zou een *Handbook on Prisons in England and Wales* immers minder verkoopsopotentieel hebben (althoewel...). De reeks handboeken bij Willan heeft nochtans wel titels die specifiek op het Verenigd Koninkrijk gericht zijn, of andere met een zeer internationale auteurslijst, wat doet vermoeden dat de redactrice zelf de touwtjes in handen had en doelen en opzet vooral haar keuzes reflecteren. Dat een uitgever met een scherpe neus voor de *booming market* in criminologie een auteur contacteert om een boek te redigeren, is op zich geen probleem en spreekt zelfs voor die uitgever. Voor wetenschappers is het geen probleem om op dat soort uitnodigingen in te gaan, zolang daarbij het wetenschappelijke primeert en ze zelf niet meegesleurd worden in een commerciële logica. Opsluiting als praktijk en gevangenissen als instellingen hebben nu eenmaal een sterke lokale dimensie. Claims van algemeenheid moeten niet vermeden worden, maar wel goed verduidelijkt: hoe, wat, waarom is een bepaalde kennisclaim algemeen of veralgemeenbaar, ook wanneer het gevangenissen betreft. Zonder die bijhorende duidelijkheid verwordt wetenschap tot een botsing van interpretaties – iedereen leest een boek hoe hij wil en haalt eruit wat hij wil. Had Jewkes een andere titel gekozen en beter bepaalde keuzes verduidelijkt (waarom zit er bijvoorbeeld geen apart hoofdstuk in over recidive, over vergelijkingen met andere straffen, waarom de auteurskeuze, waarom zo weinig aandacht voor andere landen, voor Europese en internationale dimensies en vergelijkingen,...), dan had ze al een grote stap gezet in de richting van de doelen van het handboek.

Kortom, mijn eindconclusie na 778 pagina's leeswerk: Jewkes lijkt mij niet in haar opzet en doelen voor het handboek geslaagd. Daarvoor is het werk als geheel te selectief, te lokaal gekleurd,... Als handboek vind ik dit geen aanrader, als verzamelwerk wel. Dat is vooral de verdienste van de individuele auteurs.

REFERENTIES

CORCORAN, M. (2008), "Book review Handbook on Prisons", *British Journal of Criminology*, Vol.48, Nr.4, 569-572.

- DAEMS, T. (2007), "Engaging with penal populism. The case of France", *Punishment & Society*, Vol.9, Nr.3, 319-324.
- FRANKE, H. (1990), "Dutch Tolerance. Facts and Fables", *British Journal of Criminology*, Vol.30, Nr.1, 81-93.
- JEAN, J.-P. (2004), "Confrontations: French Criminology seen by British criminologists (janvier 2004)", *Champ pénal / Penal field, nouvelle revue internationale de criminologie* (online publicatie: <http://champpenal.revues.org/29>).
- SNACKEN, S. (2005), "Language as Communication: Language as Barrier", *Newsletter of the European Society of Criminology*, Vol.4, Nr.2, 2, 16.